

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ»

В.О. Лисовин, здобувач ступеня магістра

О.М. Бондаревська, асистент

Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

Сучасні процеси економічного розвитку – глобалізація, регіоналізація, формування «нової економіки» – зумовлюють підвищення ролі регіонів окремих держав у системі світового господарства. Національні регіони сьогодні розглядаються як самостійні специфічні суб'єкти міжнародних конкурентних відносин. Водночас національна економічна безпека базується на гармонійному поєднанні інтересів держави та регіону, що забезпечує цілісність економічної системи країни.

Категорія «економічна безпека» відносно недавно стала самостійним об'єктом науково-методичних і практичних досліджень. Проте багато вітчизняних вчених підтримують думку про багаторівневість і багатогранність категорії «економічна безпека регіону» та підкреслюють високий рівень її складності.

Результати систематизації поглядів науковців надають змогу тлумачити зміст поняття «економічна безпека регіону» в такий спосіб: стан забезпеченості необхідними виробничо-технологічними, трудовими, фінансовими та іншими ресурсами, необхідними для гарантування стійкого розвитку регіону в умовах загроз зовнішнього і внутрішнього середовища.

В. Геєць, М. Кизим розглядають економічну безпеку регіону з двох позицій:

як частину національної економіки для центральних загальнодержавних органів управління;

як відносно самостійну систему для регіональних органів управління [1].

Економічну безпеку регіону як підсистему національної економіки формує сукупність властивостей регіону, що забезпечують досягнення максимального внеску регіону в розвиток національної економіки й у забезпечення економічної безпеки країни загалом. Економічна безпека регіону як відносно самостійної економічної системи забезпечує його прогресивний розвиток в умовах впливу різного виду загроз.

Діагностика економічної безпеки регіону містить такі основні складові: економічна безпека - економічний ризик - економічна загроза - економічна небезпека (рис. 1).

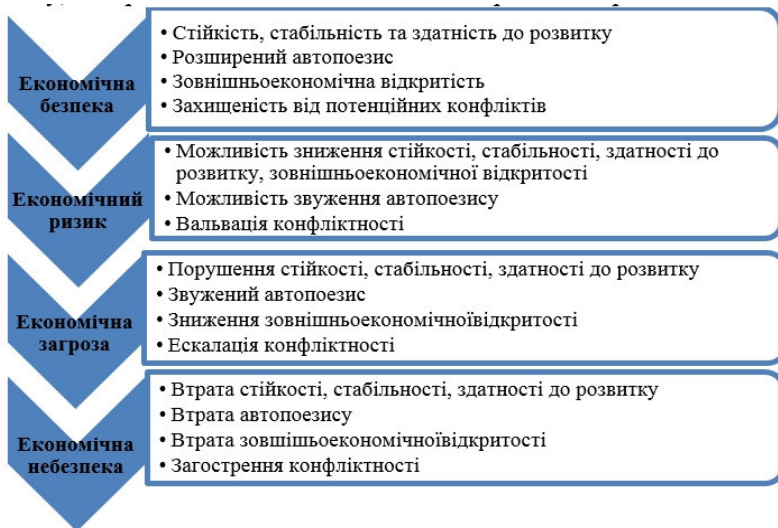

Рис. 1. Характеристики елементів системи діагностики економічної безпеки регіону [2]

Так, економічним ризиком є ймовірність виникнення несприятливої ситуації в економіці регіону. Економічна загроза регіону – це існування негативних чинників, які здійснюють дестабілізуючий вплив на економіку регіону, порушуючи її стійкість до задоволення потреб населення. Деструктивний вплив дестабілізуючих чинників на регіональну економіку призводить до економічної небезпеки, внаслідок чого нищиться його економічний потенціал, втрачається здатність до самовідтворення та захисту, що призводить до незадоволення потреб та інтересів населення [6].

В умовах сьогодення доцільно не лише розглядати поняття економічної безпеки регіону, а й досліджувати найбільш впливові чинники, взаємозв'язок окремих складників системи економічної безпеки регіону.

Система економічної безпеки регіону – це комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових заходів з метою узгодження різноманітних інтересів, що забезпечує стійкість, адаптивність, самоорганізацію і розвиток регіональної економіки у взаємодії із зовнішнім середовищем її функціонування.

До об'єктів економічної безпеки регіону належать економічна система регіону та її складники, такі як природні багатства, виробничі та невиробничі фонди, нерухомість, фінансові ресурси, господарські структури, сім'я, окрема особа. Об'єкт економічної безпеки може одночасно бути і суб'єктом її забезпечення [3].

Основними суб'єктами системи економічної безпеки регіону є держава та її інститути (міністерства, відомства, податкові та митні органи, біржі, фонди і страхові компанії), інші регіони, обласні та місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи й організації як державного, так і приватного сектору економіки, громадяни та їх об'єднання.

Забезпечення необхідного рівня економічної безпеки регіону має базуватися на принципах, які надано на рис. 2.

Важливу роль у дослідженні системи економічної безпеки регіону відіграє аналіз її функціональних особливостей (табл. 1) [4]. Комплексна реалізація наведених функцій забезпечить досягнення таких характеристик економічної безпеки регіону [5, с. 366]:

стійкість до екзогенних та ендогенних загроз – здатність до протистояння дестабілізуючим чинникам внутрішнього та зовнішнього походження за допомогою необхідних інститутів безпеки, резервів, запасів, правових та організаційно-економічних механізмів захисту інтересів населення і господарюючих суб'єктів, у т. ч. від раптової дії непередбачуваних і важкопрогнозованих загроз;

здатність регіональної економічної системи до самовідтворення та саморозвитку – можливість регіону забезпечувати відтворювальні процеси, задовольняти потреби населення, дотримуватися концепції сталого розвитку регіональної системи;

Рис. 2. Принципи забезпечення економічної безпеки регіону

відносна економічна самодостатність – самостійність регіону під час вибору стратегії використання ресурсів, розвитку промисловості, сільського господарства, сфери послуг, регіональної інфраструктури, використання нерухомості, розвитку освіти і науки;

міцність зв'язків між елементами регіональної економіки є головним чинником формування системи партнерства між органами управління регіональною економікою та господарюючими суб'єктами на території регіону;

здатність до використання конкурентних переваг шляхом формування та ефективного функціонування регіональної інноваційної системи, розвитку науки й освіти за сучасними напрямками науково-технічного прогресу;

відповідність складників економічної безпеки регіону нормативному рівню – економічна безпека регіону має забезпечуватися комплексно за усіма її складниками;

збалансованість міжрегіональних відносин – необхідність кооперування регіонів між собою, відкритість економіки регіону, реалізація прав регіонів на зовнішньоекономічні відносини.

Таблиця 1

Функції економічної безпеки регіонів

Функція	Характеристика
Захисна	Захист економічної системи від внутрішніх і зовнішніх небезпек, реалізація якого безпосередньо пов'язана з формуванням і використанням ресурсного потенціалу економіки регіону
Діагностична	Розроблення відповідних концепцій, програм, практичної політики, правової й інституціональної інфраструктури повинне проходити обов'язкову діагностику через призму економічної безпеки
Превентивна	Попередження виникнення критичних ситуацій в економічних процесах: розроблення заходів соціально-економічного й організаційно-технічного характеру, спрямованих на нейтралізацію загроз і підвищення захисних функцій системи

Регулятивна	Нейтралізація ризиків і гарантування економічної безпеки відбуваються за допомогою механізмів, представлених різними підсистемами економічних відносин (механізмом державного регулювання економіки, безпосередньо ринковим, внутрішньогосподарським)
Інноваційна	Здатність економічної безпеки до стимулювання пошуку нетрадиційних рішень у запобіганні можливих негативних наслідків, спричинених дією загроз у регіональній економіці
Соціальна	Здатність економіки задовольняти інтереси господарюючих суб'єктів і соціальних груп, усіх членів суспільства.

Отже, система економічної безпеки регіону повинна бути орієнтована на забезпечення економічної незалежності, стабільність і стійкість, здатність до саморозвитку і прогресу. Її основними принципами мають стати комплексність і системність, гнучкість, порівнянність витрат щодо забезпечення безпеки та майбутніх збитків від загроз. Взаємодія регіональних органів управління та суб'єктів господарювання у системі програмно-цільового управління економічною безпекою повинна будуватися на основі застосування сукупності економічних регуляторів господарської діяльності, пов'язаних із економічними інтересами суб'єктів господарювання регіону.

Література

1. Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. Моделювання економічної безпеки : монографія. Х. : ІНЖЕК, 2006. 240 с.
2. Онищенко В. О., Бондаревська О. М. Захисний підхід до визначення економічної безпеки регіону. Проблеми економіки. 2018. №1. С. 158-164.
3. Мірошніченко О. В. Економічна безпека як складова комплексної системи національної безпеки України. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2010. № 12(154). С. 125–132.
4. Бондаревська О. М. Економічна безпека регіонів у системі економічної безпеки держави. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/14.pdf>
5. Система економічної безпеки держави; під заг ред. Сухорукова А. І. К. : ВД «Стилос», 2009. 685 с.